

Saara Karttunen
Erityisasiantuntija

Perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp)

Tausta

Esityksessä on kyse alkoholilain muutoksista, jotka koskevat alkoholijuomien toimittamisen mahdollistamista asiakkaille, rajat ylittävän etämyynnin selkeyttämistä sekä väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin mahdollistamista.

Valmisteltu esitys on osa hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista.

Esitys pohjautuu pitkälti hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta HE 173/2024 vp, joka annettiin eduskunnalle 10.10.2024. Mainitussa esityksessä ehdotettiin alkoholijuomien toimittamisen mahdollistamista kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä, mutta esityksellä ei olisi selkeytetty alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä. Hallituksen esitystä aloitettiin käsitellä eduskunnan valiokunnissa. Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan tuli antaa lausuntonsa. Talousvaliokunta antoi lausuntonsa 21.11.2024 ja perustuslakivaliokunta 28.11.2024. Euroopan komissio antoi hallituksen esityksestä 17.12.2024 yksityiskohtaisen lausunnon, jonka mukaan lakimuutos voisi syrjiä ulkomaisia toimijoita, ellei samassa yhteydessä selkeytetä alkoholin rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä. Komission lausunnon perusteella hallitus päätti peruuttaa aikaisemman hallituksen esityksen ja valmistella uuden esityksen siten, että siihen sisällytettiin kotimaan toimituksen lisäksi sekä rajat ylittävää etämyyntiä että markkinointia koskevat säännökset. Uudessa hallituksen esityksessä on huomioitu talousvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksestä HE 173/2024 vp antamat lausunnot.

Perustuslakivaliokunnan aikaisemmasta hallituksen esityksestä antaman lausunnon (PeVL 58/2024 vp) mukaan hallituksen esitys on säätämisyjärjestysperustelut mukaan lukien valmisteltu huolellisesti. Perustuslakivaliokunta totesi kuitenkin lausunnossaan, että hallituksen esityksen tuolloisen lakiehdotuksen 17 a §:n 2 momentin säännös lupaviranomaisen toimivallasta määrätä alkoholijuomien toimituslupa-ehjoja ja rajoituksia oli liian avoin. Viranomaisen toimivallan liittää toimilupa-ehjoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (ks. esim. PeVL 46/2016 vp, s. 3 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta katsoi aikaisemmasta alkoholijuoman toimittamista koskevasta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 58/2024 vp), että ehdotetun 17 a §:n 2 momentin avoimuudella on erityistä merkitystä lakiehdotuksen mukaisen valvonnan täsmällisen määrittelyn ja 71 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaisen seuraamusmaksun määrittämisellätyksiin kohdistuvan täsmällisyyden ja

tarkkarajaisuuden vaatimuksen kannalta. Perustuslakivaliokunta katsoi, että sääntelyä on syytä täsmentää. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella lupaehdoja ja rajoituksia koskevaa sääntelyä on täsmennetty ehdotettavassa esityksessä: lupaehdojen ja rajoitusten asettamista on täsmennetty koskemaan vain tiettyjä poikkeustilanteita, ja ne voisivat koskea vain laissa tarkkarajaisesti määriteltyjä valvonnan kannalta olennaisimpia seikkoja. Lupaehdot ja rajoituksen voisi asettaa vain silloin, jos viranomaisella olisi nimenomaisesti aihetta olettaa, ettei toimija noudattaisi laissa säädettyjä velvollisuuksiaan ja sen vuoksi lupaehdojen tai rajoitusten asettaminen olisi välttämätöntä valvonnan turvaamiseksi. Lupaehdot voisivat ehdotuksen mukaan koskea ainoastaan luovutuksessa käytettävää ikärajavalvonnan ja päihtymistilan seuranta, omavalvontaa tai valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja. Lupaehdot ja rajoitukset eivät myöskään saisi kohtuuttomasti vaikeuttaa luvanhaltijan toiminnan harjoittamista.

Esityksen tavoitteena on luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle sekä suomalaisten vapauden lisääntymiselle. Esityksellä parannettaisiin suomalaisten kuluttajien ostomahdollisuuksia ja valinnanvapautta sekä edistettäisiin tavaroiden vapaata liikkuvuutta EU:n sisämarkkinoilla. Lisäksi esityksellä parannettaisiin kansalaisten ja yritysten oikeusturvaa sekä helpotettaisiin alkoholilain noudattamista valvovien viranomaisten tulkintaa. Esityksellä parannettaisiin Suomeen sijoittautuneiden alkoholielinkeinon toimijoiden kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia Euroopan unionin sisämarkkinoilla mahdollistamalla väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi.

Keskeisimmät ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia siten, että siinä mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä suoraan asiakkaalle. Tämä toteutettaisiin ottamalla alkoholilakiin vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholijuomien toimituslupa. Toimitusluvan haltijat voisivat toimittaa myös rajat ylittävän etämyynnin kautta ostettuja alkoholijuomia. Laissa säädettäisiin yksiselitteisesti suomalaisille oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisista EU:n jäsenvaltiosta ja ETA-maista. Etämyynnissä voisi ostaa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Alkoholilakiin lisättäisiin rajat ylittävän etämyynnin määritelmä, joka pohjautuisi valmisteverotuslaissa tarkoitetun etämyynnin määritelmään. Lisäksi laissa määriteltäisiin etäosto ja säädettäisiin selkeyden vuoksi, että etäosto on sallittua, kuten se on ollut sallittua tähänkin saakka. Etäoston oikeustilaa ei muutettaisi esityksellä.

Alkoholijuoman toimittaja saisi vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä. Kaikilla alkoholijuomien toimittajilla – eli henkilöillä, jotka luovuttaisivat kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä kuljetuksella tilatun alkoholijuoman vastaanottajalle – tulisi olla suoritettuna Lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava todistus (*toimituspassi*).

Alkoholijuomien luovuttaminen olisi sallittua vain alkoholilaissa säädettyjen alkoholin myyntiaikojen mukaisesti. Alkoholijuomien luovuttaminen olisi siis sallittua vain kello 9 ja 21 välillä. Alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovuttaminen olisi kuitenkin sallittu vain alkoholiyhtiön vähittäismyyntiaikojen

mukaisesti. Lisäksi alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä toimituksen vastaanottaja olisi velvollinen todistamaan vaadittaessa ikänsä alkoholijuoman toimittavalle henkilölle.

Alkoholilaissa säädetyt vähittäismyynti- ja anniskelukiellot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimitusta. Vastaavasti kuin vähittäismyyntissä ja anniskelussa, myöskään toimituksessa alkoholijuomaa ei saisi luovuttaa alle 18-vuotiaalle, henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi eikä silloin, jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä. Lisäksi alkoholilakiin lisättäisiin erikseen sääntelyä alkoholijuomien toimituskieltopaikoista. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa terveydenhuollon palveluyksikköön, päihdehuollon yksiköihin, lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettujen lastensuojelulaitosten asuinyksiköihin, varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan eikä yleiselle leikkikentälle. Alkoholijuomaa ei saisi toimittaa ravitsemisliikkeeseen tai muuhun paikkaan, jossa on tarjolla ruokaa tai virvokkeita, kokoontumislaissa tarkoitettuun yleisötilaisuuteen tai yleiselle paikalle, jossa poliisi on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi kieltänyt alkoholijuomien nauttimisen. Alkoholijuomia ei myöskään saisi toimittaa tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

Lupa- ja valvontavirasto perisi valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi toimitusluvan haltijalta vuotuisen valvontamaksun.

Alkoholijuomien markkinointia koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että jatkossa väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi olisi sallittua. Näin ollen esitys mahdollistaa Suomeen sijoittautuneille toimijoille toisiin Euroopan talousalueen maihin kohdistuvan väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin. Markkinointia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös kotimaan markkinoinnissa eli väkevän alkoholijuoman verkkomarkkinointi olisi jatkossa sallittua myös Suomessa.

Alkoholilain mukainen seuraamusmaksu laajennettaisiin koskemaan myös tilanteita, joissa luvan haltija rikkoisi alkoholijuoman toimitukseen liittyviä velvollisuuksia tai etämyyjä rikkoisi velvollisuuttaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Alkoholilaissa rangaistavaksi säädettyjen alkoholirikkomusten alaa laajennettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimittamisen yhteydessä tapahtuvaa alkoholijuomien luovutusta, mikäli tilanteessa rikottaisiin laissa säädettävää toimituskieltoa kyseisestä pykälästä tarkemmin ilmenevällä tavalla. Alkoholijuomien toimittaja syöllistyisi alkoholirikkomukseen, mikäli hän luovuttaisi tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta alkoholijuomia esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle. Alkoholirikkomusten piiriin kuuluisi jatkossa myös muussa elinkeinotoiminnassa kuin vähittäismyyntissä, toimituksessa tai anniskelussa tapahtuva 37 §:n 1–2 momentin mukaisten luovutuskielten rikkominen.

Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä suhteellisen pieniä tai teknisiä muutoksia esimerkiksi tarkentamalla, ettei tiettyjä pykäläiä sovelleta alle 2,8 prosenttiin alkoholijuomiin.

Pääasialliset vaikutukset

Alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle yli miljardin verotuloja, erilaisille yrityksille miljardien elinkeinotuloja ja alkoholin valmistukseen, myyntiin ja markkinointiin osallistuville ihmisille työtuloja. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle, yrityksille ja yksilöille miljardien eurojen välittömiä ja välillisiä kustannuksia.

Siitä, vaikuttaako alkoholijuomien toimitus alkoholinkulutuksen kokonaismäärään yksilö- tai yhteiskuntatasolla, ei ole suoraa tutkimustietoa. Verkkokaupassa kuluttajilla voi olla taipumus käyttää alkoholiin enemmän rahaa kerralla kuin myymälässä asioidessa, ja suuremmat alkoholimäärät kotona voivat lisätä kulutusta. Lisäksi tilaamisen helppous voisi lisätä joidenkin kuluttajien alkoholijuomien

kulutusta. Tästä huolimatta jatkossakin valtaosa kulutetusta alkoholista ostettaisiin todennäköisesti asioimalla fyysisissä myyntipisteissä ja toimituksella ostetun alkoholin osuus olisi todennäköisesti suhteellisen pieni. Näin lakiesitys vaikuttaisi todennäköisesti suhteelliseen pieneen osaan alkoholin kokonaiskulutuksesta ja siksi esityksen vaikutus alkoholin kokonaiskulutukseen arvioidaan olevan suhteellisen vähäinen. Tähän arvioon sisältyy kuitenkin merkittävää epävarmuutta. Yksilötasolla alkoholijuomien toimitus ja erityisesti pikatoimitukset voivat vaikuttaa erityisesti alkoholin riski- ja humalakäyttöön ja siten alkoholihaittoihin.

Alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin oikeustila on ollut pitkään epäselvä. Korkein oikeus antoi syyskuussa 2025 ratkaisun (KKO 2025:71), jossa se katsoi, että myyjä ei ollut syyllistynyt alkoholirikokseen, kun se oli harjoittanut Virossa Suomeen suuntautuvaa alkoholijuomien myyntiä virolaisen yhtiön verkkokauppasivustojen kautta. Ratkaisun myötä alkoholin etämyynnin oikeustila selkeytyi huomattavasti. Koska ennakkoratkaisu ohjaa oikeuskäytäntöä, sillä tulisi ilman lain muutostakin olemaan vaikutusta viranomaisen tulkintaan. Esityksellä lakiin lisättäisiin nimenomaiset säännökset etämyynnistä ja siitä, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholijuomia etämyyntimenettelyn kautta. Lakimuutoksen vaikutusten Alkoon arvioidaan olevan pieniä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen selkeytettyä etämyynnin oikeustilaa.

Esityksellä olisi tavoiteltuja positiivisia taloudellisia vaikutuksia, sillä se edistäisi kuluttajien kulutusmahdollisuuksia sekä alkoholijuomia markkinoilla myyvien toimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia mahdollistamalla alkoholijuomien toimituksen. Vaikka esitys samalla lisäisi myös yritysten sääntelytaakkaa, olisi esitys kokonaisuudessaan yritystoimintaa edistävä. Samalla esityksellä voisi olla alkoholihaittoja ja niistä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä järjestyksenpidolle aiheutuvaa kuormitusta kasvattava vaikutus. Yhteiskuntatasolla lakiesityksen vaikutukset alkoholihaittoihin olisivat todennäköisesti melko vähäisiä, mutta joidenkin yksilöiden tai yhteisöjen kohdalla lakiesityksen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Alkoholijuoman toimituksen yhteydestä alkoholihaittoihin ei ole kuitenkaan olemassa suoraa tutkimustietoa, jonka avulla voisi muodostaa tarkkoja arvioita esityksen yhteydestä alkoholihaittoihin.

Esityksessä ehdotetuilla markkinointisäännösten muutoksilla voisi olla positiivisia vaikutuksia alkoholijuomien vientiä harjoittaviin yrityksiin. Alkoholijuomien viennin arvo vuonna 2023 oli 204 miljoonaa euroa. Suurin osa viennin arvosta muodostui väkevästä alkoholijuomista, joiden osuus alkoholijuomien kokonaisviennistä oli noin 70 prosenttia.

Esityksen suhde perustuslakiin

Yleistä

Ehdotettavat muutokset kytkeytyvät perustuslain 19 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, edistettävä väestön terveyttä. Velvoite väestön terveyden edistämiseen viittaa säännöksen perustelujen mukaan yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan. Ehdotettavalla sääntelyllä on liittynyt myös perustuslain 19 §:n 3 momentin jälkimmäisessä virkkeessä mainittuun julkisen vallan velvollisuuteen tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Lisäksi esitystä on tarpeen tarkastella suhteessa perustuslain 6 §:ssä säädettyyn yhdenvertaisuuteen, perustuslain 8 §:ssä säädettyyn rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen, perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyyn yksityiselämän – erityisesti henkilötietojen – suojaan sekä perustuslain 18 §:n 1 momentissa säädettyyn oikeuteen työhön ja elinkeinonvapauteen. Ehdotettavia muutoksia tulee tarkastella myös suhteessa perustuslain 22 §:ssä säädettyyn julkisen vallan velvollisuuteen turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yhdenvertaisuus

Lakiehdotuksella on merkitystä perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Lähtökohtaisesti perustuslain yhdenvertaisuussäännös koskee vain ihmisiä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempi mitä etäisempi tämä yhteys on (esim. PeVL 10/2024 vp, s. 3). Nyt ehdotettu muutos koskee lähtökohtaisesti oikeushenkilöitä ja niiden asemaa. Muutoksella voi olla välillisiä vaikutuksia niiden luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan, joiden elinkeinotoiminta perustuu alkoholijuomien vähittäismyyntiin.

Esityksellä edistettäisiin EU:n keskeisen perusvapauden, tavaroiden vapaan liikkuvuuden toteutumista. Alkoholijuomien monopoli on itsessään poikkeus EU:n vapaan liikkuvuuden periaatteesta eikä monopoli oikeuta maahantuonnin rajoittamista. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, että oikeushenkilöihin kohdistuvan sääntelyn arvioinnissa on otettava korostetusti huomioon se, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Erottelut eivät kuitenkaan tällöinkään saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (esim. PeVL 10/2024 vp, s. 3, PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3). Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijoista suurin osa on oikeushenkilöitä, vaikka vähittäismyyntilupa voidaan myöntää myös luonnolliselle henkilölle. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yhdenvertaisuusnäkökulmalla on suhteellisen vähäinen merkitys sellaisessa sääntelyssä, joka kohdistuu suurelta osin oikeushenkilöihin (PeVL 37/2010 vp, s. 3).

Esityksessä ehdotettavan rajat ylittävää etämyyntiä koskevan sääntelyn perusteella ulkomaiset toimijat voisivat etämyydä Suomeen kaikkia alkoholijuomia, mukaan lukien Alkon yksinoikeuteen kuuluvia alkoholijuomia. Rajat ylittävä etämyynti olisi sallittua ilman erillistä myyntilupaa tai ilmoitusta. Etämyynti kuitenkin kytkettäisiin Suomessa tapahtuvan toimitustoiminnan osalta toimituslupaan siten, että alkoholijuoman toimittaja vastaisi alkoholijuomien luovuttamisesta vastaanottajalle. Kotimaan luvanvaraisessa vähittäismyyntissä olisi sen sijaan mahdollista myydä toimituksella käymisteitse valmistettuja enintään 8-prosentin vahvuisia alkoholijuomia ja muulla tavoin valmistettuja enintään 5,5-prosentin vahvuisia alkoholijuomia. Kotimaan vähittäismyyntissä raja olisi asetettu 5,5/8,0 prosenttiin, koska alkoholilaissa Alkolle on myönnetty yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämiseksi 6 §:ssä säädetyn poikkeuksin.

Lakiesityksessä etämyynnille ja vähittäismyyntille on eri määritelmät, ja etämyyntissä myyjä on myyntihetkellä sijoittautunut toiseen valtioon. Etämyyntissä ostos tehdään verkossa, ja ostajan omistusoikeus alkoholijuomiin voi siirtyä ostajalle silloin, kun alkoholijuomat ovat vielä toisessa valtiossa. Etämyyntissä olisi myös mahdollista, että myyjän tosiasiallinen määräysvalta juomiin olisi päättynyt ennen kuin alkoholijuomat olisivat tulleet Suomeen. Siten erilainen kohtelu perustuisi siihen, että rajat ylittävässä etämyyntissä ei olisi kyse samasta asiasta kuin kotimaan vähittäismyyntissä. Yhdenvertaisuusarvioinnissa olennaista on tosiasialliset olosuhteet. Arvioitavaksi tulee siten se, poikkeavatko etämyynnin ja kotimaan vähittäismyyntin tosiasialliset olosuhteet siinä määrin toisistaan, että niille asetettuja erilaisia vaatimuksia voidaan pitää perusteltuina. Koska ehdotettuun etämyyntiä koskevaan sääntelyyn sisältyy perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta merkityksellistä punnintaa Suomessa sijaitsevien toimijoiden ja ulkomailla sijaitsevien toimijoiden välillä, hallitus pitää tarpeellisena, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Esityksessä rajat ylittävällä etämyynnillä tarkoitettaisiin myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholijuomia, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai

välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen. Etämyynnissä myyjä ei ainoastaan myy alkoholijuomaa verkkokaupassa, vaan myös toimittaa suoraan tai välillisesti juoman ostajalle. Siten myyjä voi joko itse toimittaa tuotteen Suomeen ostajalle tai joku muu voi toimittaa sen myyjän puolesta.

Korkein oikeus on ratkaisussa KKO 2018:49 arvioinut sitä, tapahtuiko alkoholijuoman myynti Suomessa ja oliko kyse alkoholijuomien vähittäismyynnistä Suomessa, kun Viroon sijoittautunut myyjä myi verkon välityksellä alkoholijuomaa Suomessa olevalle ostajalle ja tämän jälkeen toimitti alkoholijuomat Suomeen ostajalle. Korkein oikeus katsoi, ettei yhtiön kotipaikalla tai myyjän olinpaikalla kaupantekohetkellä ollut merkitystä arvioitaessa sitä, onko alkoholijuomien myynnin katsottava tapahtuneen Suomessa. Lisäksi korkein oikeus katsoi, ettei mainittua kysymystä arvioitaessa ollut ratkaisevaa merkitystä myöskään sillä, oliko omistusoikeus myytyihin alkoholijuomiin siirtynyt jo kaupantekohetkellä juomien ollessa vielä Virossa vai vasta sen jälkeen, kun ne oli kuljetettu Suomeen. Korkein oikeus totesi, että jos omistusoikeuden siirtymiselle annettaisiin tässä suhteessa ratkaiseva merkitys, alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevaa sääntelyä voitaisiin kiertää sopimusehtojen avulla. Korkein oikeus totesi, että jos ostaja on valinnut kotiinkuljetuksen, alkoholijuomat ovat olleet myyjän tosiasiallisessa määräysvallassa siihen asti, kun ne on luovutettu ostajalle Suomessa. Kysymys on ollut yhtenäisestä tapahtumasarjasta, johon on kuulunut sopimuksen tekeminen internetin välityksellä, juomien kuljettaminen perille ostajan osoitteeseen sekä juomien luovutus ostajalle. Korkein oikeus katsoi ratkaisussa, että myyjän menettelyssä oli ollut kysymys alkoholijuomien vähittäismyynnistä Suomessa.

Sen sijaan korkein oikeus arvioi ratkaisussa KKO 2025:71, ettei kyse ole ollut Suomessa tapahtuvasta vähittäismyynnistä, kun myyjä oli luovuttanut alkoholijuomat huolintayhtiön välityksin myyjään nähden itsenäiselle ja riippumattomalle kuljetusliikkeelle Virossa Suomeen kuljetettavaksi. Ratkaisussa etämyyjä oli Virossa rekisteröidyn muun ohella alkoholijuomia verkkokaupassa myyvän yhtiön perustaja ja ainoa omistaja. Myyjä oli tekoaikana osallistunut aktiivisesti yhtiön verkkokaupan päivittäiseen toimintaan ja tosiasialliseen päätöksentekoon sekä huolehtinut yhtiön toiminnan lainmukaisuuden selvittämisestä. Alkoholijuomien myynti verkkokaupassa oli tekoaikana suunnattu pääosin Suomeen. Ostaja oli voinut verkkokaupassa alkoholijuomien tilauksen tekemisen yhteydessä valita noutavansa tuotteet itse ja tällöin myös valtuuttaa itse valitsemansa huolinta- tai kuljetusyhtiön noutamaan juomat verkkokaupan varastolta. Vaihtoehtoisesti ostaja oli voinut verkkokaupassa tilauksen tekemisen yhteydessä valtuuttaa huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä erillisen kuljetusliikkeen kanssa. Huolintayhtiöt ja kuljetusliike olivat olleet yhtiöön nähden itsenäisiä ja riippumattomia yhtiöitä, eikä niitä ollut perustettu vain yhtiön liiketoiminnan tarpeita varten. Kuljetuksesta maksettava hinta oli veloitettu ostajalta samanaikaisesti tilattujen alkoholijuomien kanssa, mutta yhtiö ei ollut saanut korvausta kuljetuksesta, vaan kuljetusmaksut on läpilaskutettu huolintayhtiöille. Korkein oikeus katsoi edellä katsottujen seikkojen perusteella, että huolintayhtiöiden ja kuljetusliikkeiden toiminta ei ollut muodostanut A:n määräysvallassa olleen alkoholijuomia verkkokaupassa myyneen B Oü:n toiminnan kanssa yhtenäistä tapahtumasarjaa eikä kyse ollut Suomessa tapahtuvasta vähittäismyynnistä.

Lakiesityksen mukaan myyntiä ei pidettäisi Suomessa tapahtuvana vähittäismyyntinä silloin, kun ulkomaille sijoittautunut myyjä myisi ja toimittaisi tuotteen ostajalle joko kuljettamalla sen itse tai antamalla kuljetuksen kolmannen osapuolen tehtäväksi.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan sekä EU:n perusoikeuskirjan 7 (yksityiselämän suoja) ja 8 (henkilötietojen suoja) artiklojen näkökulmasta.

Lakiehdotuksessa säädettäisiin alkoholijuoman toimituksen vastaanottajan velvollisuudesta todistaa vaadittaessa ikänsä alkoholijuoman toimittavalle henkilölle. Tämä ei poikkeaisi siitä, miten alkoholin vähittäismyynnissä tai anniskelussakin toimitaan ja ehdotus noudattaa tältä osin alkoholilain

systematiikkaa. Sääntelyllä pyritään osaltaan varmistamaan tehokas alkoholijuomien ikärajavaivonta ja siten myös suojaamaan lapsia ja nuoria alkoholin haitallisilta vaikutuksilta.

Lain 63 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan viranomaisella olisi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 46 §:ssä tarkoitettua sakkorekisteristä 47 §:n 1–3 kohdan tiedot.

Nyt ehdotetussa muutoksessa valvontaviranomaisen oikeus saada tietoja sakkorekisteristä rajoittuisi yksilöityihin tietoihin, jotka olisivat tarpeen joko alkoholilaisissa säädettyjen luvansaannin edellytysten arvioimiseksi taikka arvioitaessa sitä, ettei rekisteröidylle aseteta seuraamusmaksua tilanteessa, jossa hänelle olisi jo samasta teosta aiheutunut sakkorangaistus. Sääntelyllä suojattaisiin näin ollen yhtäältä yhteiskunnallisia intressejä siten, ettei alkoholilaisissa tarkoitettua luvanvaraista toimintaa voisi harjoittaa sellainen toimija, joka ei täyttäisi laissa säädettyjä vaatimuksia ja toisaalta sääntelyllä suojattaisiin myös rekisteröityä itseään siten, ettei häneen kohdistuisi samasta teosta kaksinkertaista rangaistusta. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisesti sakkorekisterin tietoja ei saa luovuttaa enää sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun julistamisesta tai antamisesta. Valvontaviranomainen ei näin ollen voisi saada tietoja sellaisista sakkorangaistuksista, joiden määräytymisestä olisi kulunut enemmän kuin kolme vuotta. Alkoholielinkeinorekisteriin rekisteröitävistä tiedoista säädetään alkoholilain 66 §:ssä. Valvontaviranomainen ei säilyttäisi sakkorekisterin tietoja pidempään, kuin tietojen säilyttäminen olisi tehtävän mukaan tarpeen. Tiedonsaantioikeus olisi tarkkarajaisesti rajoitettu vain niihin tietoihin, jotka olisivat valvontaviranomaiselle tarpeen luvanhakijan tai -haltijan yleisten luvan edellytysten selvittämistä varten tai seuraamusmaksutilanteissa kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi. Luvan edellytysten arvioiminen on viranomaisen lakisääteinen tehtävä ja niiden selvittämiseksi viranomaisella tulee olla mahdollisuus saada tietoja myös sakkorekisteristä. Luvan edellytysten arvioiminen liittyy suurelta osin siihen, että viranomainen voi varmistaa ennakkolisesti ja myös toiminnan aikaisen valvonnan avulla toiminnan asianmukaisuuden sekä lainmukaisuuden ja suojata näin myös sääntelyn taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia intressejä, kuten lupahallinnon ja valvonnan toimin ehkäistä alkoholista käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että myös salassapitosäännöksillä suojataan yksityiselämän suojaa (ks. esim. PeVL 39/2009 vp, s. 3, PeVL 40/2005 vp, s. 2.). Sääntelyä on näin ollen pidettävä välttämättömänä, oikeasuhtaisena sekä tehokkaana sen taustalla vaikuttavan tavoitteen saavuttamiseksi. Edellä mainitun perusteella esitystä ei voida pitää yksityisyydensuojan tai henkilötietojen perustuslainsuojan kannalta ongelmallisena.

Lakiehdotuksessa muutettaisiin voimassa olevan lain mukaista oikeutta julkaista alkoholielinkeinorekisterin sisältämiä tietoja siten, että säännöksestä poistettaisiin edellytys tietojen hakemisesta yksittäisinä hakuina. Ehdotetun 64 §:n 2 momentin perusteella julkaistavien tietojen sisältö poikkeaisi olennaisesti terveydenhuollon ammattihenkilöiden tietoja sisältävästä julkisesta tietopalvelusta, josta säädetettäessä perustuslakivaliokunta oli edellyttänyt tietojen hakemisen rajaamista yksittäisiin hakuihin, jotta lakiehdotus voitiin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 32/2008 vp). Julkaistavissa tiedoissa olisi kyse luvan-, hyväksynnän- tai ilmoituksenvaraista elinkeinotoimintaa harjoittavien elinkeinotoimintaa koskevista tiedoista, joista osa on saatavilla myös muista julkisista lähteistä, kuten kaupparekisteriotteelta. Suurin osa alkoholilain mukaista toimintaa harjoittavista on oikeushenkilöitä, joita koskevien tietojen julkaisemisessa ei ole kyse henkilötiedoista. Henkilötietojen määritelmän laajuudesta johtuen julkaistavat tiedot voisivat sisältää henkilötietoja silloin, kun kyse olisi yksityisestä elinkeinonharjoittajasta. Tällöinkin kyseessä olisivat säännöksessä luetellut elinkeinotoiminnan harjoittamiseen liittyvät tiedot, joita voisivat olla luvan- ja hyväksynnänhaltijan sekä ilmoituksen tekijän nimi, lupa-, hyväksyntä- ja ilmoitusnumero, Y-tunnus sekä toimipaikan nimi ja osoitetiedot. Tiedot eivät siten sisältäisi salassa pidettäviä tietoja tai erityisiin

henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja eli arkaluonteisia tietoja. Julkaistaviin henkilötietoihin sovellettaisiin yleisessä tietosuojasetuksessa säädettyjä rekisteröityjen oikeuksia.

Lakiehdotuksen 64 §:n 2 mom. mahdollistaisi tietojen julkaisemisen tietoverkossa, mutta ei velvoittaisi siihen. Mikäli Lupa- ja valvontavirasto julkaisisi alkoholielinkeinorekisterin tietoja tietoverkossa, olisi välttämätöntä, että tiedot julkaistaisiin siten, ettei niiden käyttäminen edellyttäisi yksittäisten hakujen suorittamista yksityisten elinkeinonharjoittajien osalta. Muutoin tietoja ei olisi käytännössä mahdollista käyttää ehdotetun 64 §:n 2 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa tarkemmin avatuissa tarkoituksissa, jotka hyödyttäisivät sekä alkoholilain mukaista toimintaa harjoittavia, viranomaisia, mediaa että yksittäisiä kansalaisia.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt henkilötietojen julkistamista julkisena tietopalveluna mahdollisena, jos sille on oikeusturvan takeiden ja perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden kannalta hyväksyttävät perusteet (PeVL 2/2017 vp, s. 7, PeVL 65/2014 vp, s. 4/II—5/I, PeVL 32/2008 vp s. 2/I—3/II). Ottaen huomioon sääntelyn tavoitteet ja tarkoitus sekä julkaistavien tietojen sisältö, voidaan pitää välttämättömänä ja oikeasuhteisena, ettei tietojen hakua rajoitettaisi yksittäisiin hakuihin yksityisten elinkeinonharjoittajien osalta. Näin ollen voimassa olevan lain 64 §:n 2 momentin muuttaminen ehdotetulla tavalla ei olisi esteenä lain käsittelemiselle tavallisessa lain säätämisjärjestyksessä.

Laissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta saada valvontaa varten toimituslupan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittaneen toimittajan nimi ja yhteystiedot. Lisäksi valvontaviranomaisella olisi oikeus saada vähittäismyyntiluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimituslupan haltijan nimi sekä lupanumero. Voimassa olevan lain 62 §:n perusteella valvontaviranomaiset saavat tarkastaa tämän lain valvontaa varten luvan haltijan tiloja, toimintaa ja asiakirjoja sekä alkoholipitoisen aineen kuljetuksia. Oikeudesta saada alkoholijuoman toimituksen suorittaneen toimittajan nimi ja yhteystiedot säädettäisiin selkeyden vuoksi erikseen. Valvonnan turvaamista varten säädettäisiin erikseen myös viranomaisen oikeudesta saada vähittäismyyntiluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimituslupan haltijan nimi sekä lupanumero. Viranomaisen tietojensaantioikeus liittyisi valvonnan kannalta tarpeellisiin tietoihin, ja tietosisällöt olisi ehdotettujen tietojensaantioikeuksien osalta määritelty laissa tyhjentävästi (esim. PeVL 12/2019 vp, s. 4 ja PeVL 73/2018 vp, s. 8-10).

Oikeus työhön ja elinkeinovapaus

Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta se on pitänyt alkoholiin liittyvän elinkeinonharjoittamisen eri muotojen luvanvaraistamista hyväksyttävänä muun muassa alkoholin käyttöön liittyvien terveyshaittojen pienentämiseksi ja sen käytöstä aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Sama koskee myös yksinoikeutta koskevaa sääntelyä (ks. PeVL 48/2017 vp). Alkoholijuomien toimitustoiminnan harjoittaminen olisi vähittäismyyntiä ja anniskelua vastaavalla tavalla luvanvaraista. Alkoholijuomien toimituslupa olisi uusi lupamuoto ja muodostaisi siten uuden poikkeuksen pääsääntönä olevaan elinkeinovapauteen. Kyse olisi elinkeinovapauden näkökulmasta sellaisesta erityislaatuudesta taloudellisesta toiminnasta, jonka luvanvaraistamista on pidettävä hyväksyttävänä väestön terveyden turvaamiseksi ja sosiaalisten haittojen vähentämiseksi.

Lakiehdotus tosiasiallisesti kuitenkin laajentaisi elinkeinovapautta purkamalla alkoholielinkeinotoiminnan rajoituksia, sillä lakiehdotuksen mukaan jatkossa olisi mahdollista toimittaa alkoholijuomia myös kotimaan vähittäismyyntistä ja alkoholiyhtiöstä, kuten rajat ylittävästä etämyyntistä ostajalle. Voimassa olevan lain mukaan tällainen ei ole mahdollista. Ehdotettava sääntely siis laajentaisi osin elinkeinonharjoittamisen oikeutta ja toisaalta myös oikeutta työhön, sillä se mahdollistaisi uudenlaisen alkoholielinkeinotoiminnan aloittamisen – joka kuitenkin edellyttäisi alkoholijuomien toimituslupaa toiminnan asianmukaisuuden ja tehokkaan viranomaisvalvonnan varmistamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset, kuten täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoimista. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään edellyttänyt, että viranomaisen toimivallan liittää toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (ks. esim. PeVL 58/2024 vp s. 2, PeVL 46/2016 vp, s. 3 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2). Lupaehdot ja rajoituksia voitaisiin lakiehdotuksen 17 a §:n 3 momentin perusteella asettaa toimituslupa-ainoastaan, jos se olisi välttämätöntä valvonnan turvaamiseksi tilanteissa, joissa viranomaisella olisi aiheutta olettaa, ettei alkoholijuomien toimituslupan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuomien toimittaja noudattaisi laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa tai luovutuksessa. Lupaehdot ja rajoitukset voisivat koskea luovutuksessa käytettävää ikärajavälvalvonnan ja päihtymistilan seuranta, omavalvontaa ja valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja. Lupaehdot ja rajoitusten asettaminen olisi siten poikkeuksellista ja sidottu tilanteisiin, joissa ei muutoin valvonnan keinoin voitaisi varmistua toiminnan lainmukaisuudesta. Lupaehdot ja rajoitusten asettamisen mahdollistaminen olisi välttämätöntä, koska toimitustoiminnan luonteen vuoksi viranomaiselle ei välttämättä muutoin olisi mahdollisuuksia puuttua toimintaan. Lupaehdot ja rajoitukset koskisivat nimenomaisesti luovutustilanteita, joissa olisi riski alkoholijuoman luovuttamisesta alaikäiselle. Tarkoituksena on varmistaa alkoholilaissa säädettyjen luovutuskieltojen noudattaminen.

Luvan peruuttamista koskeva alkoholilain 72 § ulotettaisiin koskemaan myös toimitustoimintaa. Esityksen 72 §:n mukaan lupaviranomainen voisi peruuttaa toimituslupan määrääjäksi, jos toiminnanharjoittaja lupaviranomaisen huomautuksesta tai seuraamusmaksusta huolimatta jatkaa 71 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena. Pysyvästi lupa voitaisiin peruuttaa, jos velvollisuuksien rikkominen on jatkunut seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen ja lain rikkominen olisi tahallista ja myös kokonaisuutena arvostellen törkeää. Lupa voitaisiin peruuttaa ilman huomautusta tai seuraamusmaksua vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Lupa tai hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös, jos luvan saamisen edellytykset eivät olisi enää voimassa eikä tilannetta olisi korjattu asetetussa määrääjässä. Ehdotetussa säännöksessä on pidetty lähtökohtana perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössään edellyttämiä vaatimuksia.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 8 § sisältää rikosoikeudellisen legaliteettivaatimuksen tärkeimmät ainesosat.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan alkoholirikkomusta koskevan lain 90 §:n 5 momentin 1 kohtaa muutettavaksi siten, että alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös alkoholijuoman toimittaja, jos hän tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoisi 37 §:n 1–3 momentissa säädettyä toimituskieltoa. Näin ollen, mikäli alkoholijuomien toimittaja luovuttaisi alkoholijuoman esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle, olisi tämä rangaistava teko ehdotettavassa 90 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Voimassa olevassa pykälässä alkoholijuoman myyminen tai muu luovuttaminen vähittäismyynnissä ja anniskelussa esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle on jo kriminalisoitu, joten kriminalisoinnin ulottaminen myös toimitustoiminnassa tapahtuvaan alkoholijuoman luovuttamiseen olisi perusteltua ja oikeasuhtaista.

Lisäksi 90 §:n 5 momentin 1 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 37 §:n 5 momenttiin, jossa säädettäisiin muussa elinkeinotoiminnassa sovellettavista luovutuskielloista. Näin ollen jatkossa alkoholirikkomuksen tunnusmerkistö voisi täytyä tilanteissa, joissa kuljetusliikkeen kuljettaja olisi etäostomenettelyssä luovuttanut alaikäiselle pakettin, jonka kuljettaja tietäisi sisältävän alkoholia.

Alkoholilain 90 § on aiemmin säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Voimassa olevan pykälän mukaiset luovutuskieollot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimitusta ja muuta elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa luovutusta. Rangaistussäännöksen sanamuodon perusteella olisi edelleen ennakoitavissa, minkälainen alkoholilain vastainen toiminta tai laiminlyönti olisi kyseisen säännöksen nojalla rangaistavaa. Toimitustoiminnassa tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pykälässä tarkkarajaisesti määriteltyjen velvollisuuksien rikkomisesta on perusteltua säätää anniskelua ja vähittäismyyntiä vastaavasti rikkomuksesta aiheutuvista seuraamuksista. Toimitustoiminnassa tapahtuvaan alkoholijuoman luovutustilanteeseen voi sisältyä anniskelussa ja vähittäismyyntissä tapahtuviin luovutustilanteisiin verrattuna enemmän laiminlyönnin riskejä, sillä alkoholijuoman toimittaminen voi tapahtua juoman vastaanottajan kotiovelle tai muussa paikassa tai tilassa, jossa ei olisi välttämättä ulkopuolisia tai toimittajan lisäksi muuta henkilökuntaa paikalla. Toimituskieolltojen taustalla vaikuttaa muun muassa tarve suojella lapsia ja nuoria alkoholista aiheutuvilta haitoilta, vähentää alkoholin aiheuttamasta humalatilasta mahdollisesti aiheutuvia yksilö- ja yhteiskuntatason haittoja sekä suojella myös sekä alkoholin käyttäjää että muita ihmisiä alkoholin aiheuttaman humalatilasta mahdollisilta haittavaikutuksilta – kuten tapaturmilta ja häiriökäyttäytymiseltä. Luovutuskieollon noudattamisen turvaamiseksi ja sääntelyn tehokkuuden varmistamiseksi on välttämätöntä säätää myös luovutuskieollon noudattamatta jättämiseen liittyvistä seuraamuksista. Koska alkoholijuomia voidaan esimerkiksi etäostotilanteissa luovuttaa muutoinkin kuin toimitustoiminnassa, on perusteltua, että näissä sovelletaan samoja luovutuskieolltoja.

Alkoholirikoksista säädetään rikoslain 50 a luvussa (39/1889), eikä rikoslain säännöksiä ehdoteta muutettaviksi. Rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin mukaan alkoholirikoksesta tuomitaan se, joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti 1) valmistaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa, 2) tuo maahan alkoholijuomaa tai väkiviinaa, 3) myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa, 4) pitää hallussaan tai kuljettaa väkiviinaa, 5) pitää hallussaan tai kuljettaa alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa tai 6) pitää hallussaan tai kuljettaa laittomasti valmistettua tai maahantuotua alkoholijuomaa.

Perustuslakivaliokunta katsoi alkoholilain kokonaisuudistuksen yhteydessä antamassaan lausunnossaan vuonna 2017, että etämyynnin rangaistavuudesta tulee säätää perustuslain 8 §:n laillisuusperiaatteen täyttävällä rangaistussäännöksellä. Tuolloin perustuslakivaliokunta arvioi sitä, oliko etämyynti kielletty laissa riittävän täsmällisesti. Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotetun alkoholilain ja rikoslain muodostama kokonaisuus ei kieltänyt perustuslain 8 §:n edellyttämällä tavalla lakiehdotuksen perusteluissa esitetyn mukaisesti etämyyntiä yksityiseen käyttöön. Perustuslakivaliokunnan mukaan rangaistavuus on rikoslaissa kytketty alkoholin lainvastaaiseen maahantuontiin, ei sitä vastoin "etämyyntiin". Toisaalta korkein oikeus totesi ennakkopäätöksessään vuonna 2018 ns. Visnapuu-tapauksessa (KKO:2018:49), että perustuslakivaliokunta arvioi vuoden 2017 alkoholilain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen HE 100/2017 vp johdosta antamassaan lausunnossa rangaistussääntelyn asianmukaisuutta laillisuusperiaatteen kannalta vain siltä osin kuin oli kysymys siitä, oliko alkoholijuomien rajat ylittävää niin sanottu etämyynti rangaistavaa alkoholijuomien maahantuontia. Korkeimman oikeuden mukaan perustuslakivaliokunnan lausunnolle ei ollut aiheutta merkitystä arvioitaessa sitä, oliko myös rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyä alkoholijuoman lainvastaista myymistä tai muuta luovuttamista koskevaa rangaistussäännöstä pidettävä etämyyntitilanteissa ongelmallisena laillisuusperiaatteen kannalta. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että kyseisessä tapauksessa käsillä olleen tosiseikaston mukaisen menettelyn rangaistavuus kävi ilmi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdan ja alkoholilain säännösten muodostamasta kokonaisuudesta. Oikeuskansleri on lausunnossa STM:lle vuonna 2018 (Dnro OKV/94/20/2018, s.3) todennut seuraavasti: "Korkein oikeus on – siitä huolimatta, että PeV on viitannut em. säännösten muodostamaan kokonaisuuteen – katsonut, että PeV on käsitellyt etämyyntiä nimenomaisesti vain maahantuontia koskevien säännösten perusteella (rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 kohta)."

Kun rajat ylittävän etämyynnin edellytyksiä koskevat säännökset otettaisiin esitetyn ehdotuksen mukaisesti alkoholilakiin, etämyyntiä koskevien säännösten rikkominen voisi täyttää alkoholirikoksen tunnusmerkistön. Rangaistavuus edellyttää Suomen perustuslain 8 §:n mukaisen laillisuusperiaatteen täyttävää selkeää ja tarkkarajaista tunnusmerkistöä. Alkoholijuoman etämyyjän velvollisuuksista olisi säädetty selkeästi ja tarkkarajaisesti. Ehdotetun 17 b §:n 1 momentin mukaan rajat ylittävän etämyynnin kautta ostettuja alkoholijuomia saa luovuttaa alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain alkoholijuoman toimittaja. Mikäli etämyyjä itse kuljettaisi alkoholijuomat suoraan asiakkaalle ilman toimituslupaa, voisi menettely täyttää alkoholirikoksen tunnusmerkistön. Lisäksi jos etämyyjä ei huolehtisi 17 b §:n 1 momentissa säädetystä velvollisuudestaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa, voisi tämä menettely tulla rikosoikeudellisesti arvioitavaksi. Etämyyjän merkintävelvollisuus koskisi 17 b §:n 1 momentin mukaisesti myös väkevän alkoholijuoman merkitsemistä, mikäli lähetyksessä sisältyy väkevää alkoholijuomaa.

Rikoslain alkoholirikoksen tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää tahallisuutta. Tunnusmerkistön täyttymisen näkökulmasta ratkaisevaa on, onko myyjä toiminut tahallisesti. Elinkeinonharjoittajalla on selonottovelvollisuus liiketoimintansa lainmukaisuuden varmistamisesta. Etämyyjällä on siis aina velvollisuus selvittää kohdemaan lainsäädäntö, jonne hän on toimittamassa alkoholijuomia. Tahallisuutta arvioidaan rikosprosessissa ja viime kädessä tuomioistuimien tekee harkinnan siitä, katsotaanko etämyyjän toiminta tahalliseksi vai ei.

Rikoslain 30 luvun 1 a §:ssä säädetään puolestaan alkoholijuoman markkinointirikoksesta. Sen mukaan joka alkoholilain 50 §:n vastaisesti markkinoi väkevää alkoholijuomaa, kohdistaa alaikäisiin miedon alkoholijuoman markkinointia taikka liittyy sen alaikäisiin kohdistuvaan muun tuotteen tai palvelun markkinointiin taikka edellä tarkoitettussa miedon alkoholijuoman markkinoinnissa kuvaa alaikäisiä, on tuomittava alkoholijuoman markkinointirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Lisäksi alkoholilain 90 §:n 4 momentin mukaan joka tahallaan markkinoi mietoa alkoholijuomaa 50 tai 51 §:n vastaisesti, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, alkoholirikkomuksesta sakkoon.

Alkoholilain 90 §:n 5 momentin mukaisesti alkoholirikkomuksesta voitaisiin rikoslain alkoholirikoksesta, alkoholijuoman markkinointirikoksesta ja 90 §:n 4 momentin mukaisesti alkoholirikkomuksesta poiketen tuomita myös törkeän huolimattomuuden nojalla. Alkoholirikkomuksiin sisältyy myös toissijaisuuslauseke, jonka mukaan alkoholirikkomuksesta tuomitaan sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Tämä turvaa sen, ettei henkilöä tuomittaisi saman teon johdosta sekä alkoholirikoksesta että alkoholirikkomuksesta.

Oikeus sosiaaliturvaan

Perustuslain 19.3 §:n mukaisesti julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on lisäksi tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslain 19 §:n 3 momentin säännös julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä viittaa yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan. Esityksellä voisi olla vähäinen alkoholihaittoja ja niistä aiheutuvia kustannuksia kasvattava vaikutus. Esitys voi joltain osin lisätä alkoholijuomien saatavuutta, kun jatkossa alkoholijuomia voisi tilata esimerkiksi suoraan kotiin. Yhteiskuntatasolla lakiesityksen vaikutukset olisivat todennäköisesti melko vähäisiä, mutta joidenkin yksilöiden tai yhteisöjen kohdalla lakiesityksen vaikutukset voivat olla merkittäviä.

Lakiesityksen sosiaaliset ja terveydelliset riskit liittyvät erityisesti juomistilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla juotujen annosten kasvuun. Kyseisten riskien voidaan arvioida korostuvan erityisesti alkoholia jo

entuudestaan paljon käyttävien yksilöiden kohdalla. Riskien realisoitumiseen vaikuttaa olennaisesti, kuinka hyvin alkoholijuomaa toimittaessa noudatetaan esityksen luovuttamiskieltoa päihtyneille henkilöille. Nyt ehdotettavaan alkoholilain muutokseen sisältyy toimitusaikarajaus, jolla voitaisiin ehkäistä erityisesti illalla tapahtuvaa alkoholijuomien impulsiivista tilaamista ja osin myös alkoholijuomien pikatilauksia. Sääntelyllä on lisäksi pyritty varmistamaan, ettei alkoholijuomien toimitusten yhteydessä alkoholijuomia voida luovuttaa alkoholilaissa säädettyjen luovutuskieltojen vastaisesti. Tämä tarkoittaa, että alkoholia ei saisi myöskään toimituksissa luovuttaa päihtyneelle henkilölle. Toimituskiellon rikkomisesta voisi seurata alkoholijuoman luovuttaneelle alkoholijuoman toimittajalle rikosoikeudellinen seuraamus sekä toimitusluvanhaltijalle myös hallinnollisia seuraamuksia, mikä osaltaan vahvistaa sääntelyn vaikuttavuutta ja tehokkuutta ja toteuttaa perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä.

Ottaen huomioon korkeimman oikeuden antaman ennakkopäätöksen (KKO:2025:71) alkoholijuomien ulkomailta tapahtuvaa etämyyntiä koskien, tällä esityksellä etämyyntitilanteet tuotaisiin sääntelyn ja valvonnan piiriin. Tältä osin esitys edistäisi entistä paremmin julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä tuomalla etämyyntitilanteisiin muun muassa ikäraja- ja päihtymyskontrollin.

Lasten ja nuorten asema

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) 3 artiklan mukaan muun muassa lainsäädäntötoiminnassa on otettava huomioon lapsen etu niissä asioissa, jotka koskevat lapsia. EU:n perusoikeuskirjan 24 artiklassa säädetyn mukaisesti lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Saman artiklan mukaisesti kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Nyt ehdotetusta muutoksesta voi aiheutua joitakin haitallisia vaikutuksia sekä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin yleisesti että lasten ja nuorten hyvinvointiin ja yksilölliseen kasvuun. Ehdotetussa muutoksessa on kuitenkin pyritty turvaamaan ikärajavalvonta, jotta lapsin ja nuoriin kohdistuvat alkoholinkäytöstä johtuvat haitat eivät tämän esityksen johdosta lisääntyisi mainittavasti. Toisaalta alkoholijuomien toimittaminen lasten vanhemmille voi lisätä jo erityisen haavoittuvassa asemassa olevien riskikäyttäjien lasten kokemaa turvattomuutta kotioiloissa ja vaarantaa samalla lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen sekä hyvinvoinnin. Alkoholijuomien toimitukseen liittyvillä kellonaikarajoituksilla voidaan kuitenkin osin vaikuttaa siihen, ettei päihdeongelmaisten lasten vanhemmilla ole kuitenkaan mahdollisuutta tilata alkoholijuomia kuljetuksella sellaiseen aikaan, jolloin alkoholin vähittäismyyntikään ei olisi lain mukaan sallittua. Tällä pyritään osaltaan turvaamaan myös lasten asemaa ja rajoittamaan alkoholin saatavuutta. Ottaen huomioon korkeimman oikeuden antaman ennakkopäätöksen (KKO:2025:71) alkoholijuomien ulkomailta tapahtuvaa etämyyntiä koskien, tällä esityksellä etämyyntitilanteet tuotaisiin sääntelyn ja valvonnan piiriin. Tältä osin esitys turvaisi entistä paremmin lasten ja nuorten asemaa tuomalla etämyyntitilanteisiin muun muassa ikäraja- ja päihtymyskontrollin.

Nyt ehdotettu muutos voisi joltain osin lisätä alkoholijuomien saatavuutta siten, että alkoholijuomia voisi tilata esimerkiksi suoraan kotiosoitteeseen, eikä alkoholijuomaa olisi näin ollen välttämätöntä enää itse noutaa vähittäismyyntipaikasta taikka alkoholiyhtiöstä. Toisaalta esitys ei mahdollistaisi alkoholijuomien toimittamista ajankohtina, jolloin myöskään alkoholijuomien ostaminen vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä ei olisi sallittua. Tämä rajaisi osaltaan heräteostosten ja kotiin tilaamisen mahdollisuuden niihin kellonaikoihin, jolloin juoma olisi muutoinkin hankittavissa noutamalla se vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Samoin alkoholijuomien toimituksessa pätsivät samat alkoholijuomien toimituskiellot kuin vähittäismyyntissäkin. Näin ollen alkoholijuoman toimittaja ei saisi luovuttaa juomaa alkoholijuomien myyntiaikojen ulkopuolella, eikä juomaa saisi myöskään luovuttaa esimerkiksi selvästi päihtyneelle henkilölle. Edellä kuvatuin perustein nyt ehdotettua muutosta ei voida pitää olennaisena heikennyksenä lasten ja nuorten tai lapsiperheiden asemaan.

Hallitus on lisäksi sitoutunut edistämään muun muassa mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta. Edellä mainituissa palveluissa kiinnitetään erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Hallitusohjelman mukaisesti myös päihdetyötä kehitetään muun muassa huomioimalla ja turvaamalla asiakkaiden tarpeita vastaavat erilaiset vaihtoehdot päihdehoitomalleihin. Näillä ja muilla hallitusohjelman sosiaali- ja terveydenhuoltoa, lasten ja nuorten palveluja ja erityisesti päihde- ja mielenterveystyön uudistuksilla edistetään terveyttä ja turvataan lasten hyvinvointia ja yksilöllistä kehitystä tilanteessa, jossa samalla mahdollistetaan alkoholielinkeinon uudenlainen harjoittaminen alkoholilain tarkoitus ja tavoite turvaten.

Julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Nyt ehdotetulla alkoholilain muutoksella voi olla haitallisia vaikutuksia ihmisten terveyteen, lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä toisaalta mahdollisten lisääntyneiden alkoholista aiheutuvien sairauksien myötä myös sosiaali- ja terveystalouden kuormitukseen ja siten myös sosiaali- ja terveystalouden riittävyyteen. Toisaalta lakiehdotuksella mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen uudella tavalla ja siten laajennettaisiin osin elinkeinonharjoittamisen oikeudesta nauttiminen nykyistä sääntelyä paremmin.

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Nyt ehdotettu muutos ei ole vastoin alkoholilain tavoitetta ja tarkoitusta. Alkoholilain tavoitteena olisi edelleen alkoholihaittojen vähentäminen ja myös alkoholijuomien toimitukseen edellytettäisiin lupaa – samoin kuin alkoholin vähittäismyyntiin ja anniskeluun. Alkoholijuomia saisi edelleen ostaa vain vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä ja vain laissa säädettyjen myyntiaikojen sisällä. Joissain tapauksissa alkoholijuomien saatavuus voisi joka tapauksessa parantua; esimerkiksi tilanteissa, joissa alkoholijuoman tilaajalla olisi pitkä matka kauppaan tai alkoholiyhtiöön, eikä hän omistaisi autoa, voisi alkoholijuomien toimitusmahdollisuus tosiasiallisesti parantaa hänen kohdallaan alkoholijuomien saatavuutta. Esitys siis mahdollistaisi alkoholijuomien uudenlaisen hankkimisen, kun alkoholijuomia ei tarvitsisi enää hakea ainoastaan vähittäismyyntipaikasta tai alkoholiyhtiöstä vaan sen voisi tilata verkon välityksellä toimitettavaksi ostajan haluamaan sijaintiin. Ehdotetulla muutoksella ei olisi merkittäviä vaikutuksia alkoholin vähittäismyynti- ja anniskelulupajärjestelmään ja ehdotetulla muutoksella pyritäisiin osaltaan myös parantamaan ja tehostamaan alkoholilain valvontasääntelyä. Edellä kuvatuin perustein ehdotettu muutos on alkoholilain tavoitteen ja tarkoituksen näkökulmasta hyväksyttävä. Edellä esitetyn mukaisesti lakiesitystä voidaan pitää myös perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena.

Valvontaviranomaisen koeostot

Lakiehdotuksen mukaan toimivaltaisella viranomaisella olisi oikeus tehdä koeostoja, jos se olisi tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella olisi myös oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa. Täysi-ikäisten vapaaehtoisten käyttäminen koeostoihin voidaan nähdä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisen vallan siirtämisenä muulle kuin viranomaiselle. Toisaalta koeoston suorittava vapaaehtoinen suorittaisi ainoastaan alkoholijuoman oston ja vastaanottamisen, eikä osallistuisi viranomaisen suorittamaan valvontaan tai valvontaan liittyvän ratkaisun tekemiseen muulla tavoin.

Nyt ehdotettu muutos on välttämätön tarkoituksenmukaisen ikäraja-valvonnan mahdollistamiseksi ehdotetussa alkoholijuoman toimituksessa. Valvovalla viranomaisella on käytännössä hyvin haastavaa valvoa ikärajojen noudattamista kuljetustoiminnassa, ellei viranomaisella olisi mahdollisuutta hyödyntää

työssä myös vapaaehtoisia täysi-ikäisiä, mutta mahdollisesti nuorelta vaikuttavia henkilöitä. Mikäli valvonta olisi tehotonta, olisi suuri riski sille, ettei ikärajatarkastuksia noudatettaisi ja alkoholijuomia voisi päätyä myös alaikäisten haltuun.

Koeostojen suorittaminen vapaaehtoisen täysi-ikäisen henkilön toimesta ei vaarantaisi perusoikeuksien, oikeusturvan tai hyvän hallinnon oikeusperiaatteiden vaatimuksia. Toimivaltainen viranomainen tai sen lukuun toimiva vapaaehtoinen ei voisi koeostoja tehdessään millään tavalla yllyttää elinkeinonharjoittajaa lainvastaiseen tekoon. Eli jos alkoholin toimittaja kieltäytyisi luovuttamasta tuotetta vapaaehtoiselle, joka ei todistaisi ikäänsä tai vaikuttaisi olevan päihtynyt, ei koeostaja saisi yllyttää juoman toimittajaa luovuttamaan sitä hänelle kieltäytymisen jälkeen. Vapaaehtoinen ei myöskään osallistuisi muulla tavoin valvontaan tai valvontapäätöksen tekemiseen, jolloin viranomainen itse suorittaisi harkinnan mahdollisista toimenpiteiden tarpeesta koeoston seurauksena ja tekisi mahdolliset ratkaisut valvonta-asiassa. Toimijan oikeusturvana olisi edelleen laissa säädetyt oikeusturvakeinot, eli toimijalla olisi mahdollisuus alkoholilain 81 §:ssä säädetyin mukaisesti hakea päätökseen muutosta valittamalla siitä hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

Vapaaehtoisten hyödyntäminen koeostoissa on tarpeellista valvonnan tehokkaan turvaamisen vuoksi ja erityisesti lasten ja nuorten suojelemiseksi. Koeostojen suorittaminen vapaaehtoisen täysi-ikäisen avulla turvaisi yhtäältä perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyä julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä, sillä koeostojen avulla viranomaisella olisi mahdollista puuttua lainvastaiseen toimintaan, josta voisi aiheutua vahinkoa lapsille ja nuorille tai myös täysi-ikäisille päihtyneille henkilöille. Toisaalta koeostoilla pyrittäisiin turvaamaan lasten oikeutta hyvinvointiin ja yksilölliseen kasvuun, sillä alkoholijuomien luovuttaminen alaikäiselle voisi vaarantaa vakavasti kyseisen lapsen tai nuoren hyvinvointia ja yksilöllistä kasvua. Edellä mainituilla perusteilla viranomaisen mahdollisuus käyttää koeostoissa vapaaehtoisia täysi-ikäisiä henkilöitä on oikeasuhtainen, välttämätön ja tehokas keino turvata sen taustalla vaikuttavan tavoitteen – eli lasten ja nuorten sekä toisaalta myös päihtyneen henkilön suojelun – toteutumista.

Valvontamaksu

Esityksessä ehdotetaan, että Lupa- ja valvontavirasto perisi vuotuisen valvontamaksun myös alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoilta. Kuten vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijoilta perittävät valvontamaksut, myös ehdotettu valvontamaksu olisi luonteeltaan vero. Verovelvollisuuden perusteena olisi alkoholijuomien toimituslupa. Oikeusturvasta säädetään muutoksenhakua koskevassa 80 §:ssä. Valvontamaksu perustuisi luvan voimassaoloon ja jolla olisi tarkoitus yleisesti kattaa alkoholilain noudattamisen valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Esityksen mukaan alkoholilaissa säädettäisiin velvollisuudesta valvontamaksun suorittamiseen, valvontamaksun suuruuden perusteista ja valvontamaksuvelvollisen oikeusturvasta.

Seuraamusmaksu

Esityksen 71 §:n 1 momentin uuden 8 kohdan mukaan lupaviranomainen voisi määrätä luvanhaltijan maksamaan seuraamusmaksun, jos alkoholijuomien toimituksessa olisi rikottu 5 luvussa tai 57 §:ssä luvanhaltijalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 17 a §:n nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia.

Alkoholilaissa säädetään täsmällisesti ja selkeästi seuraamusmaksua koskevan maksuvelvollisuuden perusteista, maksun suuruuden perusteista, luvanhaltijan oikeusturvasta samoin kuin maksun täytäntöönpanon perusteista.

Lain 71 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jossa säädettäisiin erikseen etämyyjälle määrättävästä seuraamusmaksusta. Vaikka rajat ylittävä etämyynti ei olisi luvan- tai ilmoituksenvaraista toimintaa, olisi ehdotettavan 71 §:n 5 momentin perusteella seuraamusmaksun määrääminen mahdollista toiminnanharjoittajalle, joka ei noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan. Etämyyjälle määrättävään

seuraamusmaksuun sovellettaisiin samoja laissa säädettyjä maksun suuruuden perusteita, oikeusturvaa ja maksun täytäntöönpanon perusteita kuin luvanhaltijoille ja ilmoituksenvaraisen toiminnan harjoittajille määrättävän seuraamusmaksun osalta säädetään.

Esityksessä tarkoitettu seuraamusmaksu olisi sanktioluonteinen hallinnollinen seuraamus, ja se voitaisiin määrätä teosta, josta saattaisi seurata myös rikosoikeudellinen rangaistus. Kaksinkertaisen rangaistuksen kieltävä ne bis in idem -sääntö on otettu huomioon siten, että seuraamusmaksua ei saisi määrätä luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa taikka jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos seuraamusmaksu olisi määrätty luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, samasta teosta ei saisi tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

Asetuksenantovaltuus

Nyt ehdotettavalla muutoksella 11 §:ään lisättäisiin uutena asetuksenantovaltuus, joka mahdollistaisi tarkempien säännösten antamisen valtioneuvoston asetuksella luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista.

Nyt ehdotettu muutos on välttämätön, koska valtioneuvoston asetuksella on jo voimassa olevan lain nojalla annettu kyseisiä tarkennuksia luvan muuttamista koskevan hakemuksen sisällöstä, vaikka tällaista asetuksenantovaltuutta laissa ei aiemmin ole ollut. Voimassa olevan lain 8 §:n 2 momentissa säädetään asetuksenantovaltuus lupahakemuksen sisällöstä, mutta muutoslupahakemuksen tai muun muutosilmoituksen sisältöjen osalta vastaavaa asetuksenantovaltuutta ei siis ole aiemmin ollut, vaikka asetuksella näitä tarkennuksia on annettu. Lakia on siis tarkoituksenmukaista tältä osin korjata ja asetuksenantovaltuuden tarkkarajaisuuden vuoksi on myös tarpeen, että asetuksenantovaltuus sisältää mahdollisuuden antaa tarkempia säännöksiä myös hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista. Ehdotettu asetuksenantovaltuus olisi tällöin perustuslain 80 §:ssä säädetyn mukaisesti annettu lain nojalla. Ehdotettu asetuksenantovaltuus olisi myös tarkkarajainen siten, että alkoholilaissa säädettäisiin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan kuuluvat lain alaan ja asetuksella annettaisiin vain näitä oikeuksia ja velvollisuuksia tarkentavia säännöksiä.

Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esityksen mukaisiin uusiin tehtäviin esitetään lisämäärärahoja Lupa- ja valvontavirastolle. Esityksellä olisi näin vaikutuksia Lupa- ja valvontaviraston toimintamenomomentille (mom. 28.40.04).

Voimaantulo

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026. Voimaantuloa ehdotetaan kuitenkin porrastettavaksi siten, että alkoholijuomien toimituspassikoulutuksia voitaisiin alkaa järjestämään heti lain voimaantullessa. Alkoholijuomien toimituslupia voisi hakea neljän kuukauden kuluessa lain voimaantulosta ja itse toimitustoiminnan voisi aloittaa kuuden kuukauden päästä lain voimaantulosta.